

Jutranja ura, zlata ura! pravi pregovor. Mi pa rečemo: zborova ura, zlata ura! Vsaj je vse, kar se pri zboru objavlja, največe vrednosti, ker postane duševna lastnina vseh nazočih. Naj se toraj pri zboru izprazne košarica najbolj preskušanih pozvedeb, najbolj vspešnih sredstev za poučevanje, najkoristnejših resnic. Kolikor več tako vrednih doneskov se nakupiči pri taki priliki, toliko več in bogatejši je delež slehernega društvenika; vsak duševni pridobitek je pa boljše bogastvo, nego minljivo telesno ali materijalno premoženje. In če po svetnem blagu tako poželjivo roke spenjamo, ali naj bi ne odpirali dragih zakladov človeškemu umu, ki hrepeni vedno po duševni hrani. Vsak trenutek zbora naj deležniku korist prinaša, in on naj skupno pazi, da se mu nobeno zerce ne zgubi; zborovanju odločeni čas porabil se je kot zlati čas. (Konec prih.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

14. Ravnali so se po naznanjenih pravili mnogi pisatelji slovenski, ki so bili prijatelji Metelkove slovnice, toda ne tako neprijatelji njegovih čerk — Metelčice. Med temi je bil posebno A. Albrecht (roj. v Idriji 1782, tedaj v Ljubljani kanonik in stolni župnik, u. v Novomestu proš l. 1848), kateri se je neki hudo poganjal zoper nove Metelkove čerke (v Südsl. Lit. I. 42). Prepirali so se nekaj let le bolj med seboj, v družčinah, po šolah.

Pervi pa, ki se je očitno, vendar ne s pravim imenom, vzdignil zoper Metelčico, je bil Horatius t. j. Dr. Jakob Zupan (r. 1785 v Prevojah na Berdu, u. 1852 v Celovcu). „Carinthia“ v Celovcu prinese l. 1831 v št. 20 iz njegove roke spis: „Cyrillisirung des windischen Alphabetes“. Dva tujca (Leopold in Carl), ki se učista slovenskega, najmeta, tako popisuje šaljivo, na sprehodu brez naslova bukvice, v katerih pa ne poznata vseh čerk. Serbske niso, ruske tudi ne, pravita; kar zadeneta na pisatelja tega sestavka kateri jima pové, da so to Potočnikove sv. pesmi, pisava pa da je Metelčica; prvi naslednik njen je Zalokar, drugi Potočnik; več se jih — ukljub vsi svoji doslednosti — ni mogla doslej pridobiti, tako terdo se Kranjci deržijo stare navade. Prav imajo, pravi prvi; čemu kaziti lepo latinico! Ne Dobrovsky, ne Kopitar, veljaka slovenska, nista si upala naznaniti Metelčice; hvaliti je menda ne moreta, grajati nočeta, da malemu slovstvu ne škodujeta. Prav pa bi bilo, da si primerno pomnožijo Kranjci latinsko pisavo. Kaj še, pravi

drugi; to ni lahka reč. In če si jo Kranjci tudi pomnožijo, kako se more usiliti Nemcem, Francozom, Talijanom, Angličanom. Na Kranjskem se utegne prijeti; uči se je mladina v vzglednih šolah, vadijo se je v bogoslovnih duhovniki. — Bolje bi ne bili mogli pričeti; le škoda, da se tako malo gleda na lepoto. Dokler tega ni, naj bi se novim čerkam nasprotvalo. *Versate diu — Horatius.*

Koj v 25. l. odgovori na to J. B. t. j. Jož. Burger, tedaj naj gorečniši Metelkovec. Metelčica nima le dveh naslednikov, pravi, sej so znani pisatelju oni trije, ki so skladali slovenski katekizem; razun teh so že mnogi mnogi, ki pisarijo v Metelčici, pa se nočejo očitno imenovati, ne le po Kranjskem, tudi po Štajerskem in Koroškem. Če po obliki čerke niso lepe, sej se dajo olikati, kakor so se polagoma olikate tudi latinske. Take poprave abecedne so že davno želeli; Metelko jo je popravil. Kopitar je hvalno naznanil Metelkovo slovnico v „*Saf. Geschichte der slav. Spr. u. Liter. nach allen Mundarten. Ofen. 1826*“, kjer v „*cyclus grammaticarum symphonarum et lexicorum symphonorum*“ razun česke (Dobrovsky), ruske (Puchmayer) in slovenske (Metelko) želi še primerne poljske in serbske. Da se čerkam zlejša oblika, za to si prizadeva Metelko, kar more in utegne. Čemu nasprotovati! Sej se vé, kako se počasi navada popravlja; čakamo take poprave že od Popoviča. Kdor noče v vodo, se plavati ne navadi itd.

Nato se oglasi spet J. Zupan v 32. l., kjer mnogo piše o pravopisih, o čerkah, o *x* (žabi) itd.; da pomanjkljiva abeceda ne opovira tolikanj slovstva, sicer bi Angličani imeli naj manjše, Uskoki pa s cirilico mnogo večje, kakor se različno izrekuje, naj se tudi različno piše. Čemu le množiti abecede, in ločiti Slovence po Dajnci in Metelčici. Učiti bi se mogli v prihodnje obeh, azbuke in abecede. Toraj vedno le abecede! Da sta bila zoper Metelčico Kopitar in Ravnikar, to je znana reč; ta pa, ki je z njima bil na Dunaju, se razklicevati daje za H. Cirila. Pustite nam lepo latinico! Nikarte prazne slame mlatiti! Upati je, da šolske poskušnje ostanejo le poskušnje. *Aetas animusquae virilis*

Commisisse cavet, quod mox mutare laboret.

Hor.

V 39. l. mu odgovori zopet J. Burger. Naj se reč pojasni na vse strani, pravi. Čerkam namen je, da enojne glasove znamenjajo enojno, da so med seboj razločne, nove latinskim v obliki primerne, da se lahko pišejo zderžema itd. Popolnoma ni nobena reč, vendar za to še ni zametovati. Kar tiče pravopis in čerke, zavrača na slovnico Kopitarjevo in Metelkotovo, kjer je o tem dokaj brati. Zoper pravila, po katerih se ravna Metelčica, tudi Ravnikar in Kopitar

nikdar nista bila. Branje se po njej mnogotero zlajšuje, in duhovni, kateri to reč najbolj pospešujejo, terdijo, da se otroci v enem letu navadijo bolje brati po Metelčici, kot po Bohoričici v treh letih. Nadjati se je, da se od tega odverniti dali ne bodo.

Ali — dali so se odverniti, in kdo bi si bil mislil, da bode prav tam, kjer se je bila pričela ta abecedna vojska, zoper Metelčico odločil jo Metelčice prvi prijatelj — Slomšek!

Pričela se je ta vojska v nekdanji Karantaniji (na Koroškem) v Karintiji l. 1831, kadar je na Kranjskem v II. bukvicah Kranjske Čbelice v zabavljici „Nova pisarija“ Fr. Prešern poprijemal presilno književno in нравno čiščenje (purizem) v prozi in poeziji po pravilih, ktere so dajali ter v djanji spolnovali Ravnikar, Metelko in nasledniki. Ločili so se tako slovenski pisatelji po duhu, ločili tudi po čerki. Eni so pisali v Dajncici, eni v Metelčici, eni pa, in teh je bilo največ, v Bohoričici na pr. Albrecht, Ziegler, Baraga, Veriti itd., ki so tako djanski podirali Metelčico. Kar pride v Gradcu na svetlo nova slovnica in nov slovar, spisal A. J. Murko, v Bohoričici. Ves vesel naznani to delo v „Carinthia“ štev. 10 l. 1832. pod naslovom: „Erfreuliche Erscheinung in der slowenischen Literatur“ Lubomir t. j. Slomšek. — Kakor skerbnemu popotniku na razpotji dober kažipot, pravi koj v začetku, se je vsem prijateljem in podpornikom slovenskega slovstva prikazal A. J. Murkotov slovar s slovnico vred. Silo treba je bilo takega dela že tujcem in domačinom. Lahko bode zdaj verlim slovenskim književnikom in zlasti po hudi abecedni vojski zelo žaljenim šolskim prijateljem in podpornikom, odpravljati nevgodne in same sebe podirajoče novotarije ter slediti hvaležno zaupanja vrednemu možu, kateri nam bolj v djanji kot z besedo kliče: Bratje, naprej po dosedanem, s tako lepim vspehom venčanem tiru, do 300 let dobre pisave! Ne dajte se od te poti odverniti ne na desno, ne na levo. Le na tej se more vedoželjnemu ljudstvu dajati dokaj in dobre dušne hrane. Kaj pomagajo še tako popolni pravopisi, dokler nimamo v njih dosti bukev, in ni mož, ki bi tako pisovati hotli svoje dela v občno rabo, kakor nam dosedanja skušnja dokazuje.

Res je, da je tako imenovana starokranjska pisava pomanjkljiva in nepripravna; pa je nje poprava videti tudi prepozna in prezgodnja. Prepozna, ker imamo že precej ljudstvu prav koristnih bukev, katerih ne maramo pustiti le zavoljo čerkopisja. Za cirila ali notranjeavstrijskim Slovencem za Bohoriča bi bila mogoča bila. Zdaj se pa bralci večidel ne dajo pregovoriti, da je to, kar je novo pa nenavadno, boljše mimo starega in navadnega. Prezgodnja, ker jih je med jezikoslavci vendar le premalo, ki bi sprejeti hotli to preuredbo.

Ni še čas (*non dum hora est*) za taki vzajemni pravopis. Dokler možje, kakor Murko, Jarnik itd. pišejo po starem, nikarte begati učiteljev, nikarte ovirati slovstva. Bolje ob bergljah naprej, kot brez njih ne moči dalje. *Concordia minimae res crescunt, discordia maximae dilabuntur*, je djal veliki cerkveni učenik Hieronim. Da bi k sercu vzeli si ta izrek največjega učenjaka in jezikoznatelja tedanjega časa sedanji jezikoslovci in da bi ga ne skušali sami nad seboj po njegovi drugi, temuč po prvi polovici. Oni gotovo dobro mislijo; ali ta resnica naj bi jih prinagnila k velikodušnemu sklepu, zavoj dobre stvari pustite to poskušnjo za zdaj, da vgodniši čas (*plenitudo temporis*) temu početju prinese vgodniši vspeh. (Pim. tudi o tem A. J. Murko's Sprachlehre, Vorr. S. XII — XV.)

Nepriistranski slovenski jezikoslovci pa bodo vsi zmožnemu spisatelju omenjenih del hvaležno podali roke ter rekli soglasno: Med abecedami volimo mi tisto, ktera nam najboljše služi t. j. mi ostanemo pri stari abecedi (Bohoričevi)!

Pervi splošni hervaški učiteljski zbor v Zagrebu.*)

(V zboru zapisoval Ljud. Tomšič.)

(Dalje.)

Fabković poroča zboru o sklepih predseje, ki je sinoči volila predsednika, podpredsednika i. t. d. Po teh sklepih priporoča torej glavnemu zboru v imenu predseje g. Ivana Filipovića, učitelja mestne glavne šole na kaptolu v Zagrebu za predsednika; za podpredsednika g. g. Mihata Stojanovića, nadučitelja v Zemunu in Štefana Buzolića, ravnatelja učiteljskega obrazovališča v Zadru; za tajnike Truhelko, učitelja mestnih šol v Oseku, Devića in Kneževića, učitelja iz vojaške granice za redatelje zbora pa g. g.: Cunića, Irgolića, Ivkanca, Kobalia in Kutena. Zbor je to volitev z živahnimi živio-klici potrdil.

Filipović se zahvaljuje na časti predsednika ter prosi zbor, da bi to zahvalo ob enem tudi od strani podpredsednikov na znanje vzeli hotel. Ako se le za 1 leto nazaj postavimo, gotovo moramo vsi, kolikor nas je tukaj, priznati, da si nihče splošnega hervaškega učiteljskega zbora ni nadjal. In glejte, vendar smo ga z zložnim delovanjem prisedili in sicer tako, kakor se sami nadjali nismo. K temu zboru pripomoglo je naše rodoljube, visoka vlada, mestno za-

*) V zadnji številki „Uč. Tov.“ naj se bere ime vladinega komisarja Jurković, ne pa Justković.